

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет філології

Кафедра української мови

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОСНОВИ СОЦІОЛІНГВІСТИКИ**

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський).

Освітня програма: Українська мова і література.

Спеціалізація: 035.01 Українська мова та література.

Спеціальність: 035. Філологія.

Галузь знань: 03. Гуманітарні науки.

Затверджено на засіданні кафедри.
Протокол № 1
від 28 серпня 2024 р.

м. Івано-Франківськ – 2024 р.

1. Загальна інформація

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Основи соціолінгвістики
Викладач (-і)	Пітель Василь Іванович
Контактний телефон викладача	(0342) 59-60-08; 0501492515
E-mail викладача	vasyl.pitel@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	очний
Обсяг дисципліни	Кредити ЄКТС – 3 (90 год.)
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	Упродовж семестру за встановленим розкладом на кафедрі та з розрахунком відповідного часу.

2. Анотація до навчальної дисципліни

Програма вивчення освітнього компонента (вибіркової навчальної дисципліни) "Основи соціолінгвістики" укладена відповідно до ОП підготовки бакалавра спеціальності 035.01 Філологія (українська мова і література). Предметом навчальної дисципліни є вивчення основних понять і категорій соціолінгвістичної науки; критеріїв аналізу мовної ситуації та мовної політики; методології дослідження складного взаємозв'язку мови і суспільства, що характеризується специфічними особливостями становлення і розвитку цих двох достатньо складних категорій.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни є поглиблене вивчення студентами специфіки функціонування української мови у національно-культурному й державному суспільному житті українського народу, дослідження, яке передбачає перенесення акцентів з аналізу мови як замкненої в самій собі системи на її комунікативний аспект.

Основними **завданнями** є: вивчити історію становлення і розвитку української літературної мови в соціолінгвістичному аспекті, дослідити мовну ситуацію в Україні періоду ХХ і першої половини ХХІ століть, опрацювати основні сучасні соціолінгвістичні дослідження з метою адекватного усвідомлення філологами поточної мовної ситуації в українській державі.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Під час вивчення ВК) "Основи соціолінгвістики" студенти набувають таких загальних і фахових компетентностей, зазначених в ОП «Українська мова і література»:

Інтегральна компетентність.

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі філології (лінгвістики, літературознавства, фольклористики) у процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності:

ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою в усній і письмовій формах.

ЗК 4. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 5. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 6. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 11. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Фахові компетентності:

ФК 1. Усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних основ.

ФК 2. Здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні.

ФК 3. Здатність використовувати в професійній діяльності знання з теорії та історії

української мови.

ФК 4. Здатність аналізувати діалектні та соціальні різновиди української мови, описувати соціолінгвальну ситуацію.

ФК 6. Здатність вільно, гнучко й ефективно використовувати українську мову в усній і письмовій формах, у різних жанрово-стильових різновидах і регістрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у різних сферах життя.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Вільно спілкуватися з професійних питань із фахівцями та нефахівцями державною мовою усно й письмово, використовувати її для організації ефективної міжкультурної комунікації.

ПРН 2. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.

ПРН 9. Характеризувати діалектні та соціальні різновиди української мови, описувати соціолінгвальну ситуацію.

ПРН 14. Використовувати українську мову в усній та письмовій формі, у різних жанровостильових різновидах і регістрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному) для розв'язання комунікативних завдань у побутовій, суспільній, навчальній, професійній, науковій сферах життя.

ПРН 17. Збирати, аналізувати, систематизувати й інтерпретувати факти мови й мовлення й використовувати їх для розв'язання складних завдань і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності та / або навчання.

ПРН 20. Дотримуватися правил академічної доброчесності, тобто принципів особистого прикладу, відповідальності, справедливості, академічної свободи, взаємоповаги і взаємодовіри, прозорості, партнерства та взаємодопомоги, компетентності й професіоналізму, законності тощо.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	12
практичні заняття	18
самостійна робота	60

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативна / вибіркова
7	035 Філологія.	4	Вибіркова

Тематика навчальної дисципліни

Тема	кількість год.		
	лекції	практ. заняття	сам. роб.
Тема 1. Вступ. Теоретичні питання соціолінгвістики	2	2	4
Тема 2. Українська соціолінгвістика: історія становлення і розвитку	2	4	6
Тема 3. Питання становлення української літературної мови в соціолінгвістичному аспекті	2	2	10

Тема 4. Мовна політика доби українізації (20-ті рр. ХХ ст.)	2	2	10
Тема 5. Мовна ситуація в Україні в 30-ті – 40-ві рр. ХХ ст.	2	2	10
Тема 6. Національно-мовна політика і розвиток української мовної культури у 50-ті – 60-ті рр. ХХ ст.	2	2	10
Тема 7. Мовна ситуація в Україні в кінці ХХ – на початку ХХ ст.		4	10
ЗАГ.:	12	18	60

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання курсу	Система оцінювання курсу узгоджена з критеріями оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти в університеті. Оцінювання здійснюється за національною ECTS шкалою оцінювання на основі 100-бальної системи. Загальні 100 балів включають: 80 балів – поточне оцінювання, ураховуючи індивідуальну пошукову й самостійну роботу із застосуванням методів усного, письмового й тестового контролю знань, 10 балів – залікова контрольна робота і 10 балів – контроль самостійної роботи.
Вимоги до письмової роботи	Концептуально конкретне й емпірично верифіковане висвітлення питань.
Практичні заняття	Вивчення і повторення теоретичних питань із опрацьованих тем курсу на лекціях, а також презентації індивідуальних студентських завдань і проєктів.
Умови допуску до підсумкового контролю	Умовою допуску до підсумкового контролю є отримання позитивної оцінки зі всіх видів робіт. На рейтингову оцінку впливає присутність здобувача на заняттях, активність на практичних заняттях, успішне виконання письмових робіт, вчасне й належне виконання самостійної та індивідуальної роботи, відсутність пропусків занять.
Підсумковий контроль	Форма контролю: залік.

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи. Письмові роботи виконують здобувачі освіти, які навчаються за загальним графіком, відповідно до [«Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника»](#), та індивідуальним графіком, відповідно до [«Положення про порядок навчання здобувачів вищої освіти за індивідуальним графіком у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника»](#).

Академічна доброчесність. У [«Кодексі честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника»](#) встановлено морально-етичні принципи та правила поведінки для всіх учасників навчально-освітнього процесу. За цим документом представники університетської громади повинні дотримуватися принципів академічної доброчесності та у всій своїй навчальній і викладацькій діяльності зобов'язані діяти порядно і доброчесно.

За дотриманням членами університетської громади морально-етичних та правових

норм цього Кодексу відповідає [Комісія з питань етики та академічної доброчесності](#) при університеті, яка відстежує і регламентує поведінку здобувачів освіти в навчальному процесі.

Відвідування занять урегульовано [«Положенням про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника»](#).

У разі пропуску занять здобувачі освіти повинні відпрацювати їх індивідуально в письмовій чи усній формі, щоб виконати всі завдання поточного і підсумкового контролю.

Неформальна освіта. Порядок здобуття неформальної освіти та визнання її результатів регламентує [«Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника»](#).

Для здобуття неформальної освіти рекомендовано використання платформ Coursera, Prometheus, Udemu, EdEra та ін.

8. Рекомендована література

1. Ажнюк Б. М. Мовне законодавство і мовне планування в сучасній Україні. *Мовознавство*. 2017. № 4. С. 28–40.
2. Біланюк Лада. Підсвідоме ставлення до мов – дзеркало мовної політики. *Урок української*. 2001. № 7. С. 5 – 8.
3. Грешук Василь. Роль Івана Франка у формуванні єдиної української літературної мови. *Вісник Прикарпатського університету. Філологія*. Вип. XI – XII. Івано-Франківськ, 2006. С. 3 – 12.
4. Жовтобрюх М. А. Українізація. *Українська мова. Енциклопедія*. К., 2000. С. 645 – 646.
5. Загнітко А. Соціолінгвістика: предметно-поняттєвий апарат / А. Загнітко, І. Кудрейко. *Вісник Львівського університету [Текст] : збірник наукових праць*. Львів, 2009. Випуск 46, Частина 1. С. 16–25.
6. Іванишин В., Радевич-Винницький Я. Мова і нація. Тези про місце і роль мови в національному відродженні України. Дрогобич, 1992. 140 с.
7. Історія українського правопису XVI–XX століття: Хрестоматія. К., 2004.
8. Караванський С. Пошук українського слова, або боротьба за національне "Я". К., 2001. 240 с.
9. Кісь Роман. Глобальне – національне – локальне (соціальна антропологія культурного простору) / Роман Кісь. Львів, 2005. 300 с.
10. Кочерган М. П. Загальне мовознавство: підручник. К.: Видав. центр “Академія”, 2003. 330 с.
11. Лизанчук Василь. Навічно кайдани кували. Львів, 1995.
12. Масенко Л. Т. Мова і політика. 2-ге вид., доп. К.: Соняшник, 2004. 120 с.
13. Масенко Лариса. Мова і суспільство: Постколоніальний вимір. К., 2004. 163 с.
14. Масенко Лариса. Нариси з соціолінгвістики. К.: Вид. дім “Києво-Могилянська академія”, 2010. 243 с.
15. Масенко Лариса. Українська соціолінгвістика: вивчення проблем мовної політики. *Українська мова*. 2008. № 1. С. 13 – 23.
16. Масенко Лариса. Українська соціолінгвістика: історія, стан, перспективи. *Українська мова*. 2007. № 1. С. 3 – 15.
17. Матіяш Б. Проблеми функціонування та розвитку української мови в Україні: 90-ті роки ХХ століття. *Державність української мови і мовний досвід світу*. К., 2000.
18. Мовна політика та мовна ситуація в Україні: Аналіз і рекомендації / за ред. Юліане Бестерс-Дільгер. К., 2008. 363 с.
19. Німчук В.В. Проблеми українського правопису ХХ – початку ХХІ ст.ст. К., 2002.

20. Пінчук О.Ф. Нариси з етно- та соціолінгвістики. К., 2005. 152 с.
21. Погрібний Анатолій. Світовий мовний досвід та українські реалії. К., 2003.
22. Радевич-Винницький Я. Україна: від мови до нації. Дрогобич, 1997. 112 с.
23. Русанівський В. За чим тужити? *Українська мова у XX сторіччі: історія лінгвоциду: Док. і матеріали* / Упоряд.: Л. Масенко та ін. К., 2005. С. 265 – 269.
24. Сірополко Степан. Історія освіти в Україні. К., 2001.
25. Соколова С. Культура мови і соціолінгвістика: точки перетину в сучасній Україні: збірник наукових праць / відп. ред. С.Я.Єрмоленко. Київ, 2017. Вип.87. С. 30–39.
26. Ткаченко О. Б. Українська мова і мовне життя світу. К., 2004. 272 с.
27. Ткач Людмила. Українська літературна мова на Буковині в кінці XIX – на початку XX ст. Ч. I. Матеріали до словника. Чернівці, 2000.
28. Українська мова. Енциклопедія. Вид. 3-тє, зі змінами і доповненнями. К.: “Українська енциклопедія”, 2007.
29. Українська мова у XX сторіччі: історія лінгвоциду: Док. і матеріали / Упоряд.: Л. Масенко та ін. К., 2005. 399 с.
30. Фаріон І.Д. Мовна норма: знищення, пошук, віднова (Науково-навчальне видання): [монографія]. Вид. 2-ге, доп. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2010. 336 с. + компакт-диск.
31. Шевельов Юрій. Внесок Галичини у формування української літературної мови. Львів – Нью-Йорк, 1996 (К., 2003).
32. Шевельов Юрій. Так нас навчали правильних проізношень. Вибрані праці: У 2 кн. Кн. I. Мовознавство / Упоряд. Л. Масенко. 2-ге вид. К., 2009. С. 280 – 334.
33. Шевельов Юрій. Українська мова в першій половині двадцятого століття (1900 — 1941). Стан і статус. Вибрані праці: У 2 кн. Кн. I. Мовознавство / Упоряд. Л. Масенко. 2-ге вид. К., 2009. С. 26 – 280.

Інформаційні ресурси

34. www.litopus.org.ua
35. www.mova.info
36. www.novamova.com.ua
37. www.pereklad.kiev.ua
38. www.pravopys.net
39. www.r2u.org.ua
40. www.rozum.org.ua
41. <http://www.ukrcensus.gov.ua/results/general/language/>
42. <http://www.ukrcensus.gov.ua/results/general/nationality/>
43. <http://www.ukrstat.gov.ua/>
44. <http://www.timer-ua.com/life/2010/08/20/161737.html>
45. <http://www.svaboda.org/content/article/2152150.html>
46. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19>
47. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/8312-11>
48. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5029-17>

Викладач:

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови

Василь ПІТЕЛЬ